
**FOLK TRADITIONS AND CUSTOMS REFLECTED IN AN ELECTRONIC MUSIC
TEXTBOOK FOR THE 7TH GRADE OF THE GENERAL EDUCATION SCHOOL IN
BULGARIA**

Krasimira Georgieva Fileva – Ruseva

Academy of Music, Dance and Fine Arts “Prof. Asen Diamandiev” - Plovdiv, Bulgaria

krassyfilleva@abv.bg

Abstract: A person gets attached to things that are intrinsic to him, close, understandable and tends to reject what is unfamiliar and incomprehensible to him. The rapid technical development has brought not only enormous, but also constantly accelerating change into our lives - ever greater and pleasant reliefs, which, however, increasingly distance us from the traditional folk way of life, from the customs, holidays, beliefs, and rites of the people. We get something comfortable and irrevocable, but we lose something of our own, beautiful and also necessary - our starting point, our roots. Fortunately, this trend is being recognized by more and more people who are looking for ways to counteract it without depriving ourselves of modern technical achievements. Since the knowledge of the traditions, way of life, customs, and rites of our people are part of the culture forming the national self-awareness of every Bulgarian, such information should be studied. In the music textbooks for our general education school by Prof. Penka Mincheva at al., the topic of Bulgarian is present from the 1st grade and continues throughout the course, with the study of folk customs, traditions and holidays. This topic is widely developed in the 7th grade educational set. In order to prove this, I will examine the materials included in the electronic textbook for the 7th grade, which I am the author of and which is part of the educational set of the author's collective led by Prof. Penka Mincheva. In the electronic textbook, the information on the topic of Bulgarian traditions and customs is presented through two photo galleries, it is also the basis of creative activities and various tasks. The taught material is richly illustrated with pictures and sound examples. For the performance of these musical examples, which are only included in the electronic textbook, I selected young performers who have proven themselves at national and regional competitions - colleagues and students from the folklore specialties of the Academy of Music, Dance and Fine Arts, where I work. The analysis of electronic resources (main method in the present study) on the topic of Bulgarian folk traditions - holidays, customs, rites and way of life highlighted the following results: - Electronic resources are closely related to the Electronic resources are diverse, thereby contributing to maintaining the interest of adolescents; - The electronic resources are compiled in such a way as to provide additional information; - Electronic resources are directly related to the creation of listening habits among students; - A significant part of the electronic resources are organized as creative tasks, which is beneficial for the development of the creativity of seventh graders; - Electronic resources are related to enriching the musical culture of young people; - Habits are created in seventh graders also for putting themselves in the other person's place, their empathic abilities are developed. I am proud to share that the electronic materials of the Prosveta publishing house (Prosveta plus, where our educational set is published, is one of the publishing brands of the Prosveta publishing house) have been awarded the special prize for the best electronic aids of the BELMA (Best European Learning Materials Awards) for 2021. This is a serious recognition and at the same time authoritative proof of the effectiveness of Prof. Mincheva's system of musical education and of our textbooks, including the electronic textbook for the 7th grade of secondary school.

Keywords: Electronic textbook, music education, general education school, music folklore, folk tradition

**НАРОДНИ ТРАДИЦИИ И ОБИЧАИ, ОТРАЗЕНИ В ЕЛЕКТРОНЕН УЧЕБНИК ПО
МУЗИКА ЗА 7. КЛАС НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ В БЪЛГАРИЯ**

Красимира Георгиева Филева-Русева

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив, България

krassyfilleva@mail.bg

Резюме: Човек се привързва към неща, които са му свойствени, близки, разбираеми и е склонен да отхвърля това, което му е чуждо и непонятно. Бурното техническо развитие внесе в бита ни не само огромна, но и непрекъснато ускоряваща се промяна – все по-големи и приятни облекчения, които обаче все повече ни отдалечават от традиционния народен бит, от обичаите, празниците, ярванията, обредите на народа. Получаваме нещо комфортно и неотменимо, но се лишаваме от нещо свое, красиво и също тъй необходимо –

от отправната си точка, от корените си. За щастие тази тенденция се осъзнава от все повече хора, които търсят начини да ѝ противодействат, без да се лишаваме от съвременните технически достижения. Тъй като познаването на традициите, бита, обичаите, обредите на нашия народ са част от културата, формираща националното самосъзнание на всеки българин, то такава информация трябва да бъде и изучавана. В учебниците по музика за нашето общообразователно училище на проф. Пенка Минчева и колектив темата за българското присъства още от 1. клас и продължава в целия учебен курс, като се изучават и народни обичаи, традиции и празници. Тази тема е широко разгърната в учебния комплект за 7. клас. Зада докажа това, ще разгледам материалите, включени в електронния учебник за 7. клас, на който съм автор и който е част от учебния комплект на авторски колектив с ръководител проф. Пенка Минчева. В електронния учебник информацията по темата за българските традиции и обичаи е представена чрез две фотогалерии, основа е също на творчески дейности, на разнообразни задачи. Преподаваният материал е богато илюстриран със снимки и звукови примери. За изпълнение на тези музикални примери, които са поместени само в електронния учебник, подбрах доказали се на национални и регионални конкурси млади изпълнители – колеги и студенти от фолклорните специалности на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство, където работя. Анализът на електронните ресурси (основен метод в настоящото проучване) по темата за българските народни традиции - празници, обичаи, обреди и бит откри следните резултати: - Електронните ресурси са тясно свързани с преподаваната учебна информация и имат пряко влияние върху осмислянето и усвояването ѝ; - Електронните ресурси са разнообразни, като с това допринасят за поддържане на интереса на подрастващите; - Електронните ресурси са съставени така, че да осигуряват и допълнителна информация; - Електронните ресурси имат пряко отношение към създаването на слушателски навици у учениците; - Значителна част от електронните ресурси са организирани като творчески задачи, което е от полза на развитие на креативността на седмокласниците; - Електронните ресурси са свързани с обогатяване музикалната култура на младежите; - У учениците се създават и навици за поставяне на мястото на другия, развиват се емпатийните им способности. Горда съм да споделя, че електронните материали на издателство Просвета (Просвета плюс, където е издаден нашият учебен комплект, е една от издателските марки на издателство Просвета) са отличени със специалната награда за най-добри електронни помагала на BELMA (Best European Learning Materials Awards) за 2021 година. Това е сериозно признание и същевременно авторитетно доказателство за резултатността на системата за музикално възпитание на проф. Минчева и на нашите учебници, включително и електронния учебник за 7. клас на СОУ.

Ключови думи: Електронен учебник, музикално обучение, общообразователно училище, музикален фолклор, народна традиция

1. УВОД

Човек се привързва към неща, които са му свойствени, близки, разбираеми и е склонен да отхвърля това, което му е чуждо и непонятно. Бурното техническо развитие внесе в бита ни не само огромна, но и непрекъснато ускоряваща се промяна – все по-големи и приятни облекчения, които обаче все повече ни отдалечават от традиционния народен бит, от обичаите, празниците, вярванията, обредите на народа. Получаваме нещо комфортно и неотменимо, но се лишаваме от нещо свое, красиво и също тъй необходимо – от отправната си точка, от корените си. Все повече фолклорните традиции ни изглеждат като отдавна загърбена екзотика. Любопитството, което проявяваме към нея все повече прилича на някакъв „туристически“ интерес. За щастие тази тенденция се осъзнава от все повече хора, които търсят начини да ѝ противодействат, без да се лишаваме от съвременните технически достижения. Опитите за противопоставяне на забравянето на красиви и възбудяващи традиции, което се проявява във възобновяване на обичаи, създаване на „кътове“ с вещи от народния бит, регионални музеи не само в големите градове, но и в селата (скоро научих за съществуването на Музей на мотиката, създаден в село Гранит, Старозагорско, от ентузиаста), събирането и записването на обичаи и празници в книги, създаването и отпечатването на сборници, богато илюстрирани с народни носии от различни селища, са прекрасни опити за опазване и съхраняване на народните традиции. Тези опити показват, че потребността от съхраняване на родното се е появила и се осъзнава от все повече хора. Тъй като познаването на традициите, бита, обичаите, обредите на нашия народ са част от културата, формираща националното самосъзнание на всеки българин, то такава информация трябва да бъде и изучавана. В учебниците по музика за българското общообразователно училище на проф. Пенка Минчева и колектив темата за българското присъства още от 1. клас и продължава в целия учебен курс, като се изучават и народни обичаи, традиции и празници.

Електронните учебници, които са част от учебните комплекти, съдържат всичко, включено в печатния учебник, музиката от компактдискете, както и разнообразни задачи, тестове, музикални и визуални примери, допълнителна информация. В електронния учебник за 7. клас информацията по темата за

българските традиции и обичаи е представена чрез две фотогалерии, включена е в творчески дейности, в разнообразни задачи. Преподаваният материал е богато илюстриран със снимки и звукови примери. За изпълнение на тези музикални примери, които са поместени само в електронния учебник, подбиха доказали се на национални и регионални конкурси млади изпълнители – колеги и студенти от фолклорните специалности на Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство, където работя. Те предоставиха красива и въздействаща авторска и автентична народна музика – образци, които заслужено придобиват популярност сред българските младежи чрез електронния учебник. На всички видеоклипове изпълнителите на народна музика са с красиви носии. Това има благоприятен ефект върху общото въздействие на видеоимпресията, а по преценка на учителя може да се използва допълнително и за преговор на регионалните особености на народното облекло.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Материал на настоящото проучване е темата за народните празници, обичаи, обреди, бит в електронния учебник за 7. клас на общообразователното училище в България на издателство „Просвета плюс“ и авторски колектив, ръководен от проф. д-р Пенка Минчева.

Методите представляват анализи на електронните ресурси за установяване на тяхната приложимост и ефективност в образователно-възпитателния процес.

3. ФОТОГАЛЕРИИТЕ КАТО ИЗТОЧНИК НА ИНФОРМАЦИЯ

Във фотогалерията „Кукерите – тържество на българската фантазия“ са събрани снимки на кукерски костюми от различни краища на страната. На Сирни заговезни – християнски празник, отбелязван в края на зимата, (или на следващия ден – в началото на Велики пост, в отделни области в Западна България – между Коледа и Богоявление, или точно на Нова година) по стар обичай мъже се обличат в кожи, на лицата си надяват маски, около кръста си връзват звънци и танцуват по улиците, за да прогонят злите сили. За да са достатъчно „страшни“ и да успеят да прогонят злото, участниците и техните помощници проявяват изключителна фантазия и сръчност в изработката на костюмите и маските, което превръща кукерския танц-шествие в атрактивно зрелище. Този обичай е спазван и до днес в някои селища. В последно време се организират и кукерски фестивали с награди за най-артистичен костюм.

Пример № 1 - Из фотогалерия „Кукерите – тържество на българската фантазия“

Другата фотогалерия – „Народният бит и изкуства“ – представя красиви ръчно изработени битови предмети, бродерии и декорации от различни фолклорни области, възстановено по описания и археологически находки облекло с ефектни накити, носено от заможна жена от Средновековна България, оригинални народни носии, богато орнаментирани фасади и елегантен интериор на градски къщи, чието изписване също е дело на български майстори. Чрез тази фотогалерия наблюдателят ясно осъзнава, че усетът за красота е присъщ

както на градския, така и на селския бит, че народът ни с готовност е отделял от времето и силите си, за да направи живота си не само малко по-удобен, но и по-красив.

Пример № 2 - Из фотогалерия „Народният бит и изкуства“

4. СЕДЯНКАТА

Чарът на това, да срещнеш приятелите и любимия си на селската чешма, откъдето носиш на ръце водата за вкъщи, или да очакваш с нетърпение следващата седянка, трудно може да бъде усетен от съвременен младеж, който безпроблемно контактува с целия свят по интернет. За да се обясни вълнението, трепетът на седянката – едно от всичко двете забавления за младите отпреди само няколко поколения (другото е хорото) – за електронния учебник са изготвени няколко ресурса.

Естествено, един от важните навици, които трябва да се възпитават със занятията по музика, е да се слушат тонови творби с отчитане на изразните средства, вникване в емоционалното съдържание, разбиране на характера им и на съществуващата в тях идея. При фолклорните песни това се постига леко, тъй като народният певец изпълнява това, което го е развълнувало, чистосърдечно, без недоизказано, намеци и подтекст. Песента, която е предложена като първи електронен ресурс, е „Седенки са на развала“, изпълнена от младата, но обещаваща народна певица и преподавателка по народно пеене Антония Кетенева и аранжирана от диригента на народни формации и преподавател по кавал Дамян Йорданов. Тази песен е предложена за слушане на седмоласниците със задачи да определят характера (закачлив, нежен, игрив, елегичен, весел), отразените в песента чувства (мъка, завист, ревност, любов, възхищение), да посочат размера, да охарактеризират мелодията (богато орнаментирана, без орнаменти, с голям диапазон, с малък диапазон, скоклива, плавна) и да потърсят и други записи на същата песен. Последната задача цели чрез новите прослушвания неволево да се запомни песента и да се затвърди впечатлението за красотата на народната мелодия и поетичността на текста. За характера на песента, мелодията и изразяваните чувства са посочени възможности за избор, при това в някои случаи несъответстващите определения са повече от подходящите и са групирани така, че да имат подвеждащ ефект. Това приучава възприемащите да слушат по-внимателно, за да изберат коректни отговори, както и да положат необходимите усилия, за да бъдат уверени в това, което твърдят. Въпросът, какво се случва, когато се „развалят“ седенките, има различна цел – дори учащите да са пропуснали да забележат необходимата информация, когато специфичен въпрос е зададен, той ще създаде у тях мотив, принуждавайки ги да търсят отговора в текста. Така въпросът ще насочи вниманието на учениците, в конкретния случай към красивите отношения между младежите в селото – момците изпращат момите.

Със следващия електронен ресурс се цели вниманието на учениците да се насочи към опознаване характерното за седянката. Това става, като в ресурса:

- Предложено е да се изтегли от интернет картината на известния български художник от началото на XX век Александър Миленков „Седянка“;

- Зададени са конкретни въпроси, насочени към дейностите, извършвани от изобразените хора, обстановката, това, дали седянката е традиционна, т.е. такава, каквато е описана в печатното издание на учебника, или по-съвременна, какви емоции са изписани на лицата на гостите, дали присъстват музиканти и

ако са нарисувани, дали заемат централно място в картината, или стоят встрани, на какви инструменти свирят, дали тяхното настроение е в унисон с това на другите седенкари, каква седянка би нарисувал всеки от учениците. Първият въпрос акцентира върху това, че дори и по време на оскъдните забавления, участниците са взели със себе си работа. Следващите въпроси са свързани с това, че у подрастващите трябва да се създадат навици да търсят идея и емоционално съдържание във всяко произведение на изкуството, не само в музикални творби. Въпросът, доколко седянката е традиционна и дали се откриват и по-нови елементи в нея, по своята същност е преговорен, т.е. чрез съпоставка на вече изученото и изобразеното в картината учащите да затвърдят впечатленията си за седянка като за забавление, на което освен, че се срещат познати и приятели, се и работи, че в представите на българина дори забавлението и веселбата са свързани с труд. Чувствата, които изразяват лицата на присъстващите, пресъздават емоционалната насоченост на картината. Тези емоции ориентират и за отношението на седенкарите към централното събитие. Ако музикантът (акордеонист) е поставен встрани, това означава, че той не е главният герой, тогава емоцията, която изобразява неговото лице, подсказва съпричастността или индиферентността на този наблюдател към действието в картината. С помощта на учителя седмокласниците трябва да усвоят и уменията да съпоставят емоциите на персонажите, на главните герои (те най-често са композирани в центъра на картината, по-ясно осветени, погледите на повечето присъстващи са насочени към тях) с тези на останалите, което подпомага ориентирането в посланието на живописната творба. Последният въпрос, отнасящ се до това, каква седянка би нарисувал всеки от учащите, провокира собственото отношение към представеното в творбата събитие, към изучаваната материя, към живота на старите българи, към това, дали в съзнанието на ученика конкретната традиция трябва да остане непокътната, или той би внесъл подобрения в начина на прекарване на краткото свободно време. Последният електронен ресурс е обобщаващ подтемата. Представява поредица от въпроси, които, освен към осмисляне и реорганизиране на преподадената информация, подтикват седмокласниците и да се поставят на мястото на седенкарите. С първите два въпроса – какъв е преобладаващият характер на седенкарските народни песни и какво настроение доминира на седенките – учащите сравняват, реструктурират и отсяват есенциалното от усвоената информация, като същевременно това е и новото ѝ затвърдяване. При този процес дори и това, което не е избрано като есенциално, се припомня и преподдържа в съзнанието на ученика. Със следващите въпроси на седмокласниците се предлага да заемат местата на участниците в седянките. Каква работа ще си вземат, ако сега организират седянка (въпросът не предвижда възможността да се бездейства по време на този вид развлечение) насочва към това, дали ще изберат да се занимават със свое хоби или с дейност, която е предизвикала временния им интерес, което може да означава, че имат желание да споделят резултата от работата си и всички да следят заниманието, но може да означава просто, че предпочетената дейност или хобито е съвместимо с едновременната работа на други хора (не би било подходящо например да се упражняват да свирят на музикален инструмент), или ще посочат традиционен тип труд. Последното може да означава, че желаят да спазят стара традиция, но може и да е сигнал, че или избират отговор, за който предполагат, че ще се хареса на учителя, или искат да избегнат мисловен процес, с което биха демонстрирали незаинтересуваност от задачите. Към печатното издание на учебника са предвидени за слушане още две седенкарски песни. Така отговорът на последния от поредицата въпроси изисква сравняването на основни характеристики на песните – двете традиционни и третата, включена само в електронния учебник и осъвременена с акомпанимент със смесени тембри – темпото и настроението, което извикват у слушателя. Това е необходимо, за да преценят, коя от трите песни е най-подходяща спрямо тяхното лично виждане за седянка (с коя песен ще озвучат своя разказ).

5. БЪЛГАРСКАТА СВАТБА

Традиционната българска сватба също се разглежда в учебния комплект за 7. клас. Темата е обогатена в електронния учебник с три електронни ресурса. Първият представлява видеозапис на правото хоро „Кавалджийски мелодии“, композирано от прочутия народен инструменталист и педагог Николай Докторов и изпълнено от младия кавалджия, лауреат на над 150 национални, регионални, а в последно време – и на международни конкурси Дамян Йорданов.

Към прослушването на записа са поставени въпроси и задачи. От учениците се изисква да определят характера, темпото на хорото и основните черти на мелодията. Към втория въпрос – как се играе право хоро – са посочени възможни отговори, от които да се избира – играещите са наредени в редица, по двойки, танцуват сами или са заловени за ръце в кръг. Учениците получават и задачата да изтанцуват право хоро, като го озвучат с „Кавалджийски мелодии“. Тези въпроси и задачи са поставени също с цел учащите да привикнат да отчитат изразните средства и характера на всяка музика, която чуят, както и да обновят знанията си за право хоро и уменията да го играят и, естествено, да запомнят красивата пиеса.

Следващият електронен ресурс представлява творческа задача, с която същевременно се преговарят и обогатяват знанията за традиционната българска сватба. На седмоласниците се предлага да разкажат, как биха организирали традиционна сватба за свои приятели. За да се справят успешно с това изискване, в ресурса са прикрепени подсказващи въпроси, задачи и идеи, откъде да се потърси необходимата информация. Чрез въпросите учащите затвърдяват знанията си за детайлите около колоритното събитие, за смисъла на всеки един детайл, за представата на старите българи за ролята на мъжа и жената, за начина да пожелаат на младоженците щастие, взаимна обич, сговор, благополучие. Отначало „организаторите“ на сватбеното тържество трябва да обрисуват сватбеното облекло на булката и младоженеца. В печатното издание на учебника е описано какво облича невестата в празничния ден, как изглеждат дрехите ѝ, в какъв цвят е булото и какво символизира този цвят, какви дрехи носи годеникът. Посочено е, че за по-детайлно описание могат да се ползват снимки от интернет. В поредна задача се изисква да се подбере подходяща по характер музика за ритуалното сплитане на косите на булката. Следващият въпрос се отнася до това, какво ще се постави на сватбеното знаме, а след това от учениците се изисква да измислят достатъчно интересни препятствия пред мъжката дружина, за да се стори домът на момичето трудно превъземаем и младежът да бъде принуден да покаже на какво е способен, за да отвоюва избраницата си. В традиционните сватби свекървата посреща младата булка с наричания. Затова в следващата задача се предлага да се съчинят наричания, като съществуват два основни варианта на отношението на свекървата – топъл, радушен прием или, напротив – негодувание, майчина ревност. По желанието на седмоласниците могат да изиграят и двата варианта. Последният въпрос отново прави връзка с прослушания музикален пример – учащите са запитани, в кой момент от традиционната сватба ще изиграят право хоро по „Кавалджийски мелодии“.

6. ЖЕТВА

Традиционна за българския бит е и жътвата. Разглеждането ѝ в учебника по музика е свързано както с големия брой и красиви жетварски народни песни, така и с това, че жътвата е пресъздавана от много български творци, представители на различни изкуства. По подобен начин е осветлена темата и в електронния учебник. Създадени са два електронни ресурса. Първият приканва седмоласниците да потърсят в интернет картини от български художници, изобразяващи жътва. На учениците се предлага да разгледат картините и да обобщят впечатленията си в кратък разказ, като отговорят на няколко въпроса: кои са авторите на картините; какъв характер преобладава в живописните творби; какви чувства са пресъздадени – благодарността към Бог за обилната реколта, изнемогата от непосилния труд, радостта от работата, измъчеността от лятната жегга, веселите закачки на жетварите. След това учащите са запитани, какъв характер ще има картината, в която самите те биха изобразили жътва. Към обогатяване на общата култура на подрастващите е насочен първият въпрос, чрез който в паметта им трябва да се свържат визуалните впечатления от картината с името на автора ѝ. Въпросите за преобладаващия характер и изобразените чувства на героите са зададени, за да се определи изразът на лицата на отделните герои, на тази основа да се изведе емоционалната насоченост на изображението, а съпоставката с емоционалното съдържание на останалите картини да открие преобладаващия характер, т.е. какви чувства най-често вълнуват жетварите. Всички тези мисловни операции допринасят за запомняне на живописните платна, а също и за по-обогатена представа за естеството на извършваната работа, условията, емоционалната атмосфера на традиционната дейност жътва.

Вторият електронен ресурс е организиран като съпоставка на две кратки произведения на различни изкуства – разказът „По жътва“ на Елин Пелин и клавирият миниатюра „Жетва“ на Васил Казанджиев. Двете творби имат сходно емоционално развитие. Във всяка от тях се открояват по две противоположни криви на чувства, като позитивната емоционална вълна достига своя връх непосредствено преди кулминационния момент на другата, негативната емоционална крива. В словесния разказ първата кулминация е възгласът на влюбения младеж Никола, а върхът на негативното емоционално развитие, осъществявано чрез все по-ярките описания на мъчителния летен пек, е смъртта на главната героиня Пенка, „примряла от жегга“. В музикалната миниатюра двете емоционални криви са ясно осезаеми – обрисувани чрез постепенни промени във фактурните планове. В двете произведения кулминационните моменти са плавно подготвени, а след кулминацията на отрицателни емоции настъпва рязък емоционален срив.

7. НАРОДНИ ОБРЕДИ

В електронния учебник е поместен и ресурс, свързан с народния обред „Пеперуда“. Ресурсът е структуриран като поредица от въпроси относно по-рано изучаваната народна песен „Пеперуда лята“. Седмоласниците трябва да си припомнят песента, да отговорят на въпросите, с кой обред е свързана, как е облечено момичето-главна героиня, дали знаят и други песни, свързани с „Пеперуда“.

Последният ресурс към темата е организиран като задача за разпознаване на обичая, обряда или празника по снимки на характерни за него персонажи и костюми. Това, заедно с фотогалерията „Народният бит и изкуства“ обобщава темата за празниците, ритуалите и бита на българина.

8. РЕЗУЛТАТИ

Като автор на електронните учебници към учебните комплекти съм горда да споделя, че електронните материали на издателство Просвета (Просвета плюс е една от издателските марки на издателство Просвета) са отличени със специалната награда за най-добри електронни помагала на BELMA (Best European Learning Materials Awards) за 2021 година. Това е сериозно признание и същевременно авторитетно доказателство за резултатността на системата за музикално възпитание на проф. Минчева и на нашите учебници, включително и електронния учебник за 7. клас на СОУ.

9. ИЗВОДИ, ЗАКЛЮЧЕНИЕ

9.1. От направения разбор е ясно, че електронните ресурси са тясно свързани с преподаваната учебна информация и имат пряко влияние върху осмислянето и усвояването ѝ;

9.2. Електронните ресурси са разнообразни, като с това допринасят за поддържане на интереса на подрастващите;

9.3. Електронните ресурси са съставени така, че да осигуряват и допълнителна информация;

9.4. Електронните ресурси имат пряко отношение към създаването на слушателски навици у учениците;

9.5. Значителна част от електронните ресурси са организирани като творчески задачи, което е от полза на развитие на креативността на седмоласниците;

9.6. Електронните ресурси са свързани с обогатяване музикалната култура на младежите.

От направения преглед на електронните ресурси е видно, че немалка част от тях завършват със задача учениците да се поставят на мястото на участниците в дадено традиционно събитие – да организират традиционна българска сватба, да разкажат, как ще нарисуват седянка и жетва. Освен конкретните ползи по отношение на усвояваната информация и необходимостта от проява на креативност, с този тип задачи (тъй като ще трябва да се отчитат и пресъздават емоции) у седмоласниците се създават и навици за поставяне на мястото на другия, за развитие на емпатийните им способности, което е особено важно умение в днешния рационален свят, в който отчуждението е все по-голямо, а егоизмът се превръща в култ.

ЛИТЕРАТУРА

Димитрова, М. (2021). НЯКОИ АСПЕКТИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ИНОВАТИВНИ МЕТОДИ НА РАБОТА В СВОБОДНОТО ВРЕМЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ИНТЕРЕС У МЛАДИТЕ ХОРА. KNOWLEDGE – International Journal, vol.49.2, Скопие, p.323-328

Минчева, П. (1978). Използването на българския музикален фолклор за начално възпитание на музикалните способности (по-конкретно ладовия усет). Пловдив: ВМПИ

Минчева, П., Бояджиева, М., Филева, Кр., Христова, Св., & Кацарова, Д. (2018). Музика 7. клас. София: „Просвета плюс“

Минчева, П. (2009). Методика на обучението по солфеж. София: Пловдив: ИМН

Минчева, П. (2006). Музикалното възпитание в общообразователното училище. София: Лодос

Минчева, П. (1994). Музиката и интелектът. София: Jusautor

Минчева, П. (2019). „Обучението по пиано – стимул за ускорено интелектуално развитие“ „Knowledge International Journal, vol. 31.6

Петрова-Киркова, Г. (2019). Репертоарът в обучението по народно пеене и възможностите за формиране на креативност у студентите – бъдещи учители. KNOWLEDGE–International Journal Vol.30.2, с. 453-457

Петрова, Н. (2018). Ансамблови проблеми в безмензурни народни песни с клавирен съпровод, изпълнявани от народни певци. Сборник доклади „Пролетни научни четения“, Пловдив: АМТИИ, с. 139-146

Славинска, Р. (2021). Обработване, обработка и песен за народен хор. KNOWLEDGE –International Journal, vol.45.6, Скопие, p.1365-1371

Mincheva, P. (2017). 'Perceiving Music – One of Fundamental Activities at Mass School', *International Journal of Literature and Arts. Special Issue: Music and Dance*. Vol. 5, No. 5-1, 2017, pp. 21-28.